

Предимствата и перспективите за отглеждането на лимец и спелта в България

Автор(и): проф. дсн. Илия Станков

Дата: 23.11.2016

През последните 10–15 години във връзка с настъпилите сериозни промени в българското земеделие се повиши интересът на редица частни стопани и фермери от различни региони на страната към лимеца - древна зърнено-житна култура. Освен в специализираните земеделски издания за нея се заговори и в предавания по българското радио и телевизия, като често се поставя въпросът какви са предимствата на лимеца и спелтата у нас и перспективите за тяхното отглеждане. Част II – спелта

Интересът към лимеца и спелтата расте заедно с увеличаването на търсенето на здравословни и екологично отглеждани продукти, както и набиращото мощ движение против тютюнопушенето. Най-вероятно, намаляващите тютюневи площи в България биха могли да се заемат и от тези пшеници.

Пшеница спелта – *Triticum aestivum subsp. spelta* е вид окултурена пшеница, отглеждана до средата на 20-ти век, след което напълно е изместена от хлебната пшеница. Днес се възприема като здравословна храна, тъй като има по-висок процент на протеини от пшеницата, както и голямо количество влакнини, минерали и витамини. Има почти 2 пъти повече витамин А и витамини от група В, магнезий, фосфор и белтъчини, докато количествата на глютен са минимални.

Притежава много добре развита коренова система. Стъблото е здраво и не е склонно към полягане. Класът е дълъг с четириъгълна форма и рехава структура. Класчетата се отделят едно от друго, но зърната са напълно обвити от класовите плеви.

Единодушното мнение на повечето изследователи е, че спелтата добре понася студа и е устойчиво на зимата растение. При наличие на достатъчна влажност покълнва при 1-2 градуса С, а при 2-4 градуса С е способна за развитие. Поникналите млади растения лесно prezимуват даже при минус 15-20° градуса С. Спелтата е чувствителна към брашнестата мана, а също и към кафявата и жълтата ръжда.

В сравнение с обикновената зимна пшеница *Tr. aestivum* е по-взискателна към валежите, като по-слабо понася сушата. При изобилни валежи и силно слънчево греене бързо се развива и става клонеста. В сравнение с другите видове пшеници преди започване на вегетацията понася по-продължително време стоенето под вода, като притежава по-добра толерантност на изкисване. В тази връзка пшеницата спелта е особено подходяща за тези региони на страната, където ежегодно се наблюдава заблстяване и образуване на водни огледала, в които растенията загиват.

Спелтата не е особено претенциозна към различните почвени типове. Способна е да се приспособява към слабите планински почви и дава реколта дори на киселите и засолени почви.

В периода на оплождането спелтата активно реагира към наличието на мед (Cu) в почвата, респективно към недостатъчното му количество, понеже то влияе позитивно в този цикъл на развитие върху протичането на биохимичните процеси. Причината за избелелите класове, които ежегодно се наблюдават при зърнените култури следва да се търси в липсата на Cu. Ако почвата съдържа 2-4 ppm количеството мед, това е недостатъчно. Количеството на медното съдържание в почвата трябва да бъде поне 6 – 10 ppm.

В продължение на две години Екостопанство „Дунав“ ООД – Видин отглеждаше на около 2000 декара пшеница спелта със съдействието на германска фирма. Реализиран бе добив около 100 - 150 кг/дка без прилагане на никакво торене. Не бяха използвани също хербициди, фунгициди и инсектициди.

Нашето мнение е, че пшеницата спелта притежава по-високи продуктивни възможности от еднозърнестия и двузърнестия лемец.

При съвременното развитие на селекцията на пшеницата в света и у нас просто е немислимо да се върне нашето земеделие към отглеждането на лемеца и спелтата в широки мащаби на производството.

Освен сортовете обикновена и твърда пшеница съществуват и други житни култури като тритикале, ръж, ечемик, овес които притежават доказани предимства пред лемеца и спелтата, които са култури на отминалото екстензивно земеделие. Все пак като се ръководим от получените резултати в последните години и големия интерес на редица частни земеделски стопани и арендатори към лемеца и спелтата считаме, че тези култури може да се засяват на ограничени площи, но това не е перспективата на българското земеделие. Вътрешният пазар за тях е ограничен, но ако се развият международните пазари и се увеличи търсенето им няма причини да се разширяват площите до 25 – 50 хиляди декари и повече в страната.

Погрешно е да се счита обаче, че с лемеца и спелтата ще бъдат решени проблемите за повишаване производството и подобряване качеството на хлебното и фуражно зърно.

Ето защо смятаме, че е оправдано отглеждането с предимство на зимната обикновена и твърда пшеница, тритикале, ръжта, ечемика, овеса и други култури, като се дават възможности на тези стопани които проявяват определен интерес към лемеца и спелтата да преминат към тяхното отглеждане в зависимост от икономическите им интереси и нуждата от използване на зърното им в хранителния баланс на страната. Освен това с включването на тези култури в производството се създават условия за разширяване асортимента на продуктите от екологичното земеделие.

Изразеното от нас становище за отглеждането на еднозърнестия и двузърнестия лемец, а също така и на пшеницата спелта в зърненото производство на страната не бива да се възприема от зърнопроизводителите у нас като задължителна практика от последна инстанция. Окончателното решение следва да се вземе от отделните стопани в различните региони на страната в зависимост от тяхните икономически интереси.